

GUSTAVE FLAUBERT
Kabul Görmüş Kanaatler Sözlüğü

Dictionnaire des idées reçues

© Önsöz: 1954, 1968 Jacques Barzun, "Introduction",
Dictionary of Accepted Ideas.

Önsözün yayın hakkı New Directions Publishing Corp.'dan alınmıştır.

© Sonsöz: Timothy Unwin, "Gustave Flaubert, the Hermit of Croisset",
2004.

İletişim Yayınları 2908 • İletişim Klasikleri 137

ISBN-13: 978-975-05-2931-3

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Louis-Léopold Boilly,

"35 Farklı Kafa Bir Arada", yaklaşık 1820

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Âfitap Kaya

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GUSTAVE FLAUBERT

Kabul Görmüş Kanaatler Sözlüğü

Dictionnaire des idées reçues

FRANSIZCADAN ÇEVİREN
Ayberk Erkay

JACQUES BARZUN'UN ÖNSÖZÜ
VE TIMOTHY UNWIN'İN SONSÖZÜYLE

GUSTAVE FLAUBERT 12 Aralık 1821'de Anne-Justine-Caroline Fleuriot ile Hôtel-Dieu Hastanesi'nin başcerrahı Achille-Cléophas Flaubert'in ortanca çocuğu olarak Rouen'da doğdu. Hastane lojmanının yetersiz koşullarında mutsuz bir çocukluk geçirdi. Rouen Koleji'nde okuduğu yıllarda (1832-1840) edebiyata ilgi duymaya başladı ve 1834'te arkadaşları Ernest Chevalier ile birlikte *Art et Progrès* (Sanat ve İlerleme) adında bir dergi çıkarmaya başladı. Paris'te hukuk okuduğu dönemde Flaubert yoğun bir şekilde yazdı. *Bir Delinin Anıları* (1838), *Smarh* (1839) ve *Kasım* (1842) bu dönemin ürünleridir. 1836 yılında, Trouville'de, o sırada yirmi altı yaşında olan Elisa Schlésinger ile tanıştı ve hayatı boyunca –uzaktan da olsa– ona âşık kaldı. Schlésinger, Flaubert'in daha sonra kaleme alacağı *Duygusal Eğitim*'deki Marie Arnoux karakterinin de temel ilham kaynağıdır. 1844'te, Flaubert ilk sara krizini geçirdi. Babasının derslerini bırakmasında ısrar etmesi üzerine, Rouen yakınlarındaki Croisset'ye, aile evine döndü. 1845'te *Duygusal Eğitim*'in ilk taslağını bitirdi ve ailesiyle beraber çıktığı bir İtalya seyahatinde, Cenova'da görüp derinden etkilendiği bir Brueghel tablosunun verdiği ilhamla *Ermiş Antonius* ve *Şeytan*'ı yazmaya başladı. 1846'da birkaç hafta arayla babasını ve kız kardeşini kaybetti, yeğeninin bakımını üstlendi. Babasından kalan yüklü miras sayesinde tüm zamanını yazı yazarak geçirmeye karar verdi. Aynı yıl, on yıl süresince çalkantılı bir ilişki yaşayacağı Louise Colet ile tanıştı. Flaubert daha sonra Maxime du Camp ile birlikte yaklaşık iki senelik bir Yakın Doğu seyahatine çıktı. Croisset'ye dönüşünden üç ay sonra, 1851 Eylülü'nde *Madam Bovary*'yi yazmaya başladı. Kitabı 1856 baharında bitirecekti. Flaubert'in bu dönemdeki mektuplaşmaları, özellikle de uzatmalı sevgilisi Louise Colet ile olanlar hayli ilginçtir ve rahatlıkla Flaubert'in eserleri arasında sayılabilir. Colet ile aralarındaki fırtınalı ilişki, aralıklarla 1846'dan 1854'e kadar sürdü. Flaubert'e 1857'de *Madam Bovary*'nin “gayri ahlâkiliği” suçlamasıyla dava açıldı. Dava toplumda büyük yankı uyandırdı ve romanın geniş kitlelerce tanınmasını sağladı. Flaubert dava sonunda hakkındaki suçlamalardan aklandı. 1857'nin sonlarına doğru, başlardaki adı “Kartaca” olan *Salambo*'yu yazmaya koyuldu. Son taslağını 1864-1869 yılları arasında yazdığı *Duygusal Eğitim*'le beraber “modern”, “burjuva” konularına geri döndü. Yeni “gerçekçi” ekolün öncüsü olarak kabul edilmeye başlanan Flaubert, Croisset'de ve Paris'te dönemin pek çok önemli edebiyatçısıyla bir araya geliyordu. Bunların başlıcaları Théophile Gautier, Goncourt Kardeşler, George Sand, Turgenev, Émile Zola ve Guy de Maupassant'dı. Bitiremeyeceği son projesi *Bouvard ile Pécuchet*'yi (*Bilirbilmezler*) yazmaya 1874'te başladı. Para sıkıntısı yüzünden, projeye iki sene ara verip 1877'de yayımlanacak olan *Üç Hikâye*'yi kaleme aldı. Flaubert, 8 Mayıs 1880 günü, beyin kanaması sonucu, Croisset'de öldü. Cenazesi Émile Zola, Alphonse Daudet, Guy de Maupassant gibi yazarların katıldığı törenle Rouen Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

KİTABA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	11
ÖNSÖZ	
KABUL GÖRMÜŞ KANAATLER SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE /	
JACQUES BARZUN	23

Kabul Görmüş Kanaatler Sözlüğü

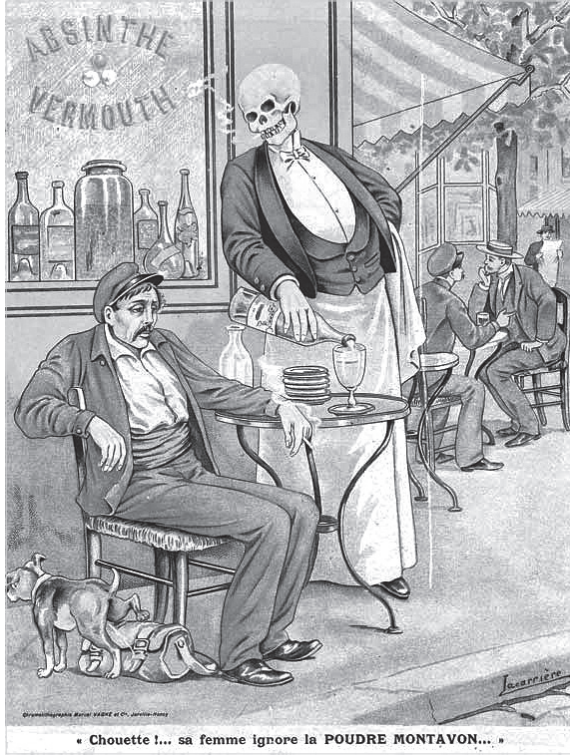
SONSÖZ	
GUSTAVE FLAUBERT: CROISSET KEŞİŞİ /	
TIMOTHY UNWIN	141

19. yüzyılda Fransız gazete ve dergilerinde yayımlanmış karikatürlerden seçmeler:

Absent.

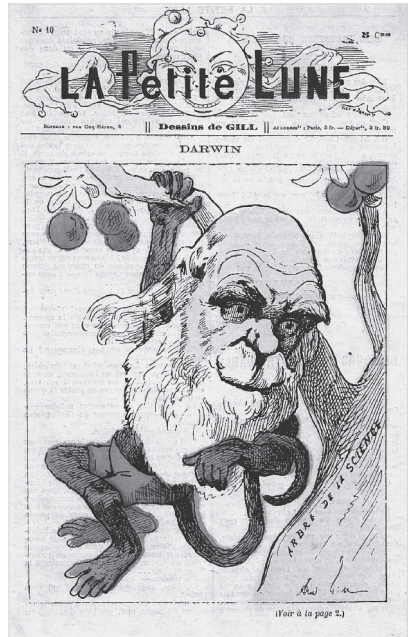
Avukat.

Fotoğrafçılık.

Kasap.

Darwin.

A

ABÉLARD: Felsefesine dair zerre kadar fikre sahip olmanın lüzumu yoktur; eserlerinin isimlerini öğrenmeye tenez-zül etmeyiniz. Fulbert tarafından kötürüm bırakılmasına imada bulunmakta ihmalkâr davranmayınız. Héloïse ile Abélard'ın mezarı: Sahte olduğu kanıtlanacak olursa ortalığı ayağa kaldırınız: “Hayallerimi yıktınız.”

ABSENT: Fevkalade güçlü zehir: Tek kadehi adamın işini görür. Gazeteciler yazılarını yazarken bundan içerler. Bunun öldürdüğü kadar askeri Bedeviler bile öldürmedi!¹

ABŞALOM: Peruk takmış olsaydı Yoab onu öldüremezdi.² Kellikten mustarip bir ahbaba takmaktan kaçınılması gereken muzip lakap.

ACAYİP: Yerli yersiz mutlaka kullanmak lazım: “Çok acayip.”

1 Fransa'nın Cezayir'i işgaline (1830) gönderme.

2 Kutsal Kitap, 1. Samuel 18'e gönderme.

ACI: İllaki müspet bir neticeye vesile olur. Sahici olanı dışa vurulmaz.

AÇILIŞ TÖRENİ: Sevinç vesilesi.

AD USUM: Malum cümlede hoş duran Latince tabir: *Ad usum Delphini*.³ Delphine isimli bir kadından bahsederken kullanılması icap eder.

ADALET: Hiç kafanızı takmayınız.

AĞIZ YIKAMA KÂSESİ: Bir evdeki zenginlik emaresi.

AHLÂKSIZLIK: Layıkıyla telaffuz edildiğinde insanı arşa yükseltir.

AİLE: Adını mutlaka saygıyla anmak gerekir.

AKHILLEUS: Homeros okuduğunuzu zannetmelerini istiyorsanız “çevik ayaklı Akhilleus” şeklinde bahsediniz.

AKRABALAR: Sevimsizdirler. Zengin olmayan akrabaları göz önünde tutmayınız.

AKTRİSLER: Düzgün aile çocuklarını zıyan ederler. Feci derecede şehvete meyilli olur, cümbüşten cümbüşe koşar, milyonları cebe indirir ve son nefeslerini düşkünler evinde verirler. Affedersiniz! Aralarından yuvasına düşkün iyi anneler çıktığı da olur!

ALBION: Başına *beyaz*,⁴ vefasız ya da *pozitivist* ilave edilerek telaffuz edilir. Napoléon istese tabii ki fethederdi. Methiyeler düzmeyi ihmal etmeyiniz: Özgür İngiltere.

---

3 Yunus'un kullanması için anlamına gelen Latince tabir ve aynı zamanda Montausier Dükü tarafından XIV. Louis'nin saç stili sebebiyle yunusa benzetilen büyük oğlu Le Grand Dauphin (Büyük Yunus) için hazırlanan klasik Yunan ve Latin metinleri derlemesinin başlığı.

4 Albion, Büyük Britanya Adası'nın bilinen en eski ismidir. Dover'ın beyaz uçurumlarına gönderme.

ALET: Suça karışan bir alet muhakkak kesicidir, şayet değilse, yaralayıcıdır.

ALIN: Geniş ve açık olanı deha ya da itidal işaretidir.

ALIŞKANLIK: İkincil mizacımız. Lise alışkanlıkları kötü alışkanlıklardır. Alışkanlık haline getirirsek Paganini gibi keman çalabiliriz.

ÂLİMLER: Gülüp geçiniz. Âlim olmak için sağlam bir belgeye sahip olmak ve sıkı çalışmak yeterlidir.

ALKIBIADES: Köpeğinin kuyruğuyla meşhurdur.⁵ Tipik zampara. Aspasia'yla kırıstırıyordu.

ALKOLİZM: Günümüzdeki tüm hastalıkların sebebi. (Bkz. *ABSENT* ve *TÜTÜN*.)

ALMANAK: Her salonda, masanın üzerinde bir tane buldurmalı.⁶

ALMANLAR: Hayalci bir halk (*eskimiş*). Bizi yenmiş olmalarında şaşılacak bir şey yok, hazır değildik bir kere!

ALMANYA: *Sarışın* ve *hayalperest* ile birlikte anmak âdetendir. Fakat ne muazzam ordu var adamlarda!

AMERİKA: Adaletsizliğin en güzel örneği: Amerika, Kolumb tarafından keşfedilmiştir ama adını Amerigo Vespucci'den almıştır. Frenginin ve filokseranın varlığını

---

5 Plutarkhos'un Alkibiades'in hayatını anlattığı eserin 9. bölümünde, Alkibiades'in kendisine 70 minaya mal olan, devasa, görkemli bir köpeğe sahip olduğu ve Alkibiades'in köpeğin kuyruğunu kestirdiği anlatılır. Bu hareketi çılgınca, delice, aptalca bulan halkın tepkisine karşılık Alkibiades'in yanıtı, gülerek, "Benim istediğim de bu, ben icraatlarımı yaparken Atinalılar bunu konuşadursun," olmuştur.

6 19. yüzyılda hemen her evde bulunan, geride bırakılan yılın önemli olaylarını, tarihlerini vs. barındıran antoloji.

Amerika'nın keşfine borçluyuz. Yine de övmekten geri durmayınız, bilhassa hiç ayak basmadıysanız. *Self-government* hakkında mutlaka nutuk çekiniz.

AMİRAL: Cesareti tartışılmaz. Kendisinden duyabileceğiniz yegâne küfür şudur: “Hay bin lombar!”

ANDROKLES: Hayvan terbiyecilerinden dem vurana Androkles'in aslanını⁷ hatırlatınız.

ANKA: Yangın sigortası düzenleyen şirketlere gayet uygun bir isim.

ANSİKLOPEDI: Modası çoktan geçmiş bir eser, acıyarak gülüp geçiniz, hatta yerden yere vurunuz.⁸

ANTİKÇAĞLAR ve alakalı her şey: Klişe ve sıkıcı.

ANTİKALAR: Hepsi son model fabrikasyon ürünüdür.

ANTRAKT: Mutlak surette gereğinden uzun sürer.

ARP: İlahi ezgilere hayat verir. Gravürlerde, harabelerin arasında ya da su kenarlarında çalınırken resmedilir. Kolların ve ellerin kıymetini gözler önüne serer.

ARSENİK: Her şeyin içinden çıkabilir (Madame Lafarge'ı hatırlayınız).⁹ Gerçi yemek niyetine yiyen halklar da var.

---

7 Victor Hugo'ya ve George Bernard Shaw'a da ilham veren Romalı tutsak Androkles ve pençesine batan dikenini çıkararak yardım ettiği aslanın öyküsüne gönderme.

8 1751-1772 yılları arasında Denis Diderot ve Jean le Rond D'Alembert tarafından hazırlanan ve Aydınlanma Çağı'nın simgesel eserlerinden biri olan *Encyclopédie, ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*.

9 Marie-Fortunée Lafarge 1840 yılında kocasını arsenikle zehirleyerek öldürmekten suçlu bulunmuştur.

ARŞİMET: Adını duyar duymaz “Evreka! Bana bir dayanak noktası verin, dünyayı yerinden oynatayım,” diye bağırırız. Ayrıca Arşimet burgusu diye bir şey vardır ama kimseden ne olduğunu bilmesi beklenmez.

ASLAN: Yüce gönüllü hayvan. Topla oynamaya bayılır. Ne kükredin be aslanım! Aslanı, kaplanı kediden sayanlar de vardır!

ASMA YAPRAĞI: Heykel sanatında erkekliğin sembolü.

ASTRONOMİ: Şahane bilim. Yalnızca denizcilerin işine yarar. Yeri gelmişken astrolojiye gülüp geçmeyi ihmal etmeyiniz.

AŞINMIŞ: Eski olan her şey aşınmış, aşınmış olan her şey eskidir. Antika satın alırken bunu aklınızdan çıkarmayınız.

AT: Gücünün farkında olsaydı kimselerin sırtına binmesine müsaade etmezdi. At eti: Kendini ciddi göstermek isteyenler için güzel bir yazı konusu. Yarış atı: Kıymet vermeyiniz. Kime ne faydası var?

AT ARABALARI: Satın almaktansa kiralamak daha faydalıdır; böylece ne uşakların dırdırıyla, ne durmadan hasta olan atların derdiyle uğraşmak zorunda kalırsınız.

ATEİST: Ateistlerden oluşmuş bir toplum varlığını sürdürmez.

ATEŞ: Önüne çıkanı pirüpak eder. “Yangın var!” diye bağırıldığını duyarsanız evvela paniğe kapılırsınız.

ATEŞ PÜSKÜRMEK: Hoş bir eylem.

ATLI POSTA ARABALARI: İnsan o zamanları özlüyor.

AV: Mutlaka bayılıyormuş gibi yapmamız gereken muhteşem faaliyet. Hükümdarların fiyakasının olmazsa olmazı. Hukuk adamlarını mest eden konu.

AV BORUSU: Ormanda ya da akşam vakti su üzerinde denk geldiğinizde tesirine kapılmanız kaçınılmazdır.

AV ETİ: Asıl lezzeti çürümeye başladığında ortaya çıkar.

AVUKATLAR: Mecliste haddinden fazla avukat var. Muhakeme sıkıntısı yaşarlar. Belagati zayıf olan avukatlar hakkında muhakkak “Ama kanunları ezberle bilir” denir.

AY: İnsanı melankoliye sürükler. Ay’da yaşayan birileri olmasın?

AYAK KOKUSU: Sağlık emaresi.

AYAK NASIRI: Havadaki değişimi doğru göstermekte barometreye ağır basar. Ayaktan acemice kazınırsa büyük tehlike arz eder; korkunç kazalardan bolca örnek vermek mümkündür.

AYAK TERLEMESİ: Sağlık emaresi.

AYAKKABI BOYAMAK: Düzgün netice almak isteyen kendi ayakkabısını kendisi boyar.

AYGIR: Kabına sığmaz. Bir kadının at ile aygır arasındaki farkı bilmesi münasip değildir.

AYI: Adının Martin¹⁰ olması kuvvetle muhtemeldir. Çukura düşen cep saatinin peşinden aşağı inen ve ayıya yem olan malul askerin öyküsü dillere destandır.

---

10 Ortaçağ’da folklorik öykülerde ve efsanelerde geçen ayının ve eşeğin ismi.